

TÜRKMENİSTAN ÜLKE RAPORU

EKİM 2020

DOĞAL KAYNAKLAR VE ÇEVRE

Petrol, doğal gaz, sülfür ve tuz başlıca doğal kaynaklardır. Ülkenin önemli miktarda gaz ve petrol rezervleri bulunmaktadır. Başlıca gaz rezervleri ülkenin doğusunda yer alan Amuderya havzasında bulunmaktadır. Hazar Denizi yakınlarında da gaz rezervleri vardır. Türkmenistan, eski Sovyet Cumhuriyetleri arasında gaz rezervleri bakımından Rusya'dan sonra gelmektedir. Türkmenistan, hidrokarbon sanayinin geliştirilmesi yönünde iddialı projeler ortaya koymaktadır. 2030 yılı itibarı ile doğal gaz üretiminin yılda 250 milyar metreküpe, ham petrol üretiminin ise yılda 110 milyon tona çıkarılması hedeflenmektedir.

TÜRKMENİSTAN'IN EKONOMİK YAPISI

Türkmenistan geniş topraklara sahip çölleşmiş bir ülkedir. Bununla birlikte ülkenin vahalarında yoğun sulu tarım gerçekleştirilmektedir. Ülke toprakları büyük miktarda doğal gaz ve petrol rezervi barındırmaktadır. Ülkenin tarım alanlarının yarısından fazlasında pamuk ekili olup uygulanan yanlış tarım ve sulama politikaları neticesinde ülkenin pamuk üretimi geçmiş yıllara göre önemli miktarda azalmıştır. FAO (U.N. Food and Agriculture Organization) verilerine göre Türkmenistan dünyanın en büyük pamuk üreticilerinden biri konumundadır. Doğalgaz satışı, Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti ve İran'a yapılmaktadır. Hazar Denizi ve ülkenin bazı bölgelerinde çıkarılan ham petrol yine Türkmenbaşı ve Seydi rafinerilerinde işlenmektedir.

Türkmen ekonomisine ilişkin veriler geçmişte devlet sırrı olarak nitelendirilmiştir. Ancak, yeni hükümet bir İstatistik Ajansı kurmuştur. Bununla birlikte açıklanan veriler ekonomik durumla ilgili gerçek durumu yeterince ortaya koymamaktadır.

EKONOMİ POLİTİKALARI

2000–2010 döneminde Sovyet tarzı bir “Sosyal ve Ekonomik Dönüşüm Stratejisi” uygulayan Türkmenistan, bu planı uzatarak 2020 yılına kadar olan dönemi de içine alan yeni bir uzun vadeli kalkınma programını yürürlüğe koymuştur. Bu stratejiye göre ithal ikamesine dayalı ve belli sektörler için yüksek üretim hedeflerinin konulduğu bir plan benimsenmiştir. Bununla birlikte reformların yetersizliği ve ülkedeki siyasi durum nedeniyle ülkeye giren yabancı yatırım kısıtlı seviyelerde kalmaktadır. 2013 yılı Mart ayında bir özelleştirme programı uygulamaya konulmuştur. Program, kamudaki enerji sektörü haricindeki varlıkların 2020 yılına kadar % 70'inin satışını hedeflemektedir. Şu T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020 8 ana kadar yavaş ilerleme sağlamıştır. 2014 yılı Temmuz ayında bir özelleştirme yasası kabul edilmiştir.

Kanun, KOBİ'lerin ekonomideki paylarının artırılması yolu ile rekabet edebilirliğin artırılmasını öngörmektedir. Enerji sektörü, ormancılık, su kaynakları ve havacılık alanlarında devlet hisselerinin satışına izin verilmemektedir.

Hükümet öncelikli sektörler olarak nitelendirilen pamuk, kimyasallar, imalat sanayi, altyapı alanlarına yabancı yatırım çekme konusunda isteklidir. Bazı koşullarda bu alanlarda tercihli vergi oranları ve ithalatta gümrük vergisi muafiyeti gibi teşvik uygulamaları da bulunmaktadır.

Hükümet, ekonomide devlet hâkimiyetinden daha pazar odaklı bir ekonomik modele yönelime dönük reformlar başlatmıştır. Bu çerçevede yoğun devlet teşvik sisteminin kaldırılması hedeflenmiştir.

ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Türkmenistan, zengin doğalgaz yatakları ile dünyanın önemli doğalgaz üreticisi ülkeleri arasında yer almaktadır. Doğalgaz ihracından elde edilen gelir, devlet bütçesine önemli kaynak sağlamaktadır. Şu anda Türkmenistan'dan en fazla doğalgaz tedarik eden ülke Çin'dir.

Ülkenin ekonomik yapısı, doğalgaz rezervlerinin yanında, petrol ürünleri, pamuk, tekstil sanayi ve gıda işleme sanayi üzerine şekillenmiştir. Devlet ana yatırımcı konumundadır. Doğalgazdan gübre ve akaryakıt üretimi için yatırımların birinci aşaması bitmiştir. Yeni yatırımlar konusunda işlemler sonuçlanmak üzeredir.

Tekstil fabrikaları, çimento Fabrikaları, Kimyasal tesisler devlet yatırımları ile gerçekleştirilmektedir. İnşaat sektöründe, önemli ve teknoloji gerektirmeyen diğer tüm faaliyetler Türkmen inşaat firmaları tarafından yerine getirilmektedir. Bisküvi ve şekerleme, süt ürünleri, et ve et ürünleri, su ürünleri, tavukçuluk ve yumurta üretiminde Türkmen firmalar çoğalmaya başlamıştır.

ÜLKENİN DIŞ TİCARETİ

2019 yılında 10,3 milyar dolarlık (% 7 artan) ihracatla dünyada 89. sırada olan Türkmenistan'ın ihracat yaptığı başlıca ülkeler ÇHC, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye'dir. Ülkenin ihracatında Türkiye % 1,9'luk pay ile 4. sıradadır. 2019 yılında yaklaşık 3 milyar dolarlık (% 29 artan) ithalatla dünyada 154. sırada olan ülkenin ithalat yaptığı başlıca ülkeler Türkiye, Rusya Federasyonu, ÇHC, Almanya, Kazakistan ve Fransa'dır. Ülkenin ithalatında Türkiye % 25,6 pay ile 1. sırada yer almaktadır.

TÜRKİYE-TÜRKMENİSTAN DIŞ TİCARET İLİŞKİLERİ

Türkiye-Türkmenistan Dış Ticaret Değerleri (Bin Dolar)

TÜİK verilerine göre, 2019 yılı itibari ile Türkiye 689 milyon dolarlık ihracat ile Türkmenistan'ın ithalatından % 26 pay alırken, 197 milyon dolarlık ithalatı ile Türkmenistan'ın ihracatından % 2 pay almaktadır.

YIL	İHRACAT	İTHALAT
2015	1.857.852	557.356
2016	1.245.509	422.492
2017	1.037.980	403.553
2018	467.202	260.995
2019	688.973	197.010

(Bin Dolar)

TÜRKİYE'NİN TÜRKMENİSTAN'A İHRACATINDAKİ BAŞLICA ÜRÜNLER

Makinalar, Mekanik cihazlar ve Aletler, Demir veya Çelikten Eşya, Elektrikli Makina ve Cihazlar, Mobilyalar, Aydınlatma cihazları, Prefabrik Yapılar Plastikler ve Mamulleri, Muhtelif Kimyasal Maddeler, Demir ve Çelik, Ağaç ve Ahşap Eşya, Odun Kömürü, Meyveler ve Sert Kabuklu Meyveler, Alüminyum ve Alüminyumdan Eşyalar ve Diğerleri.

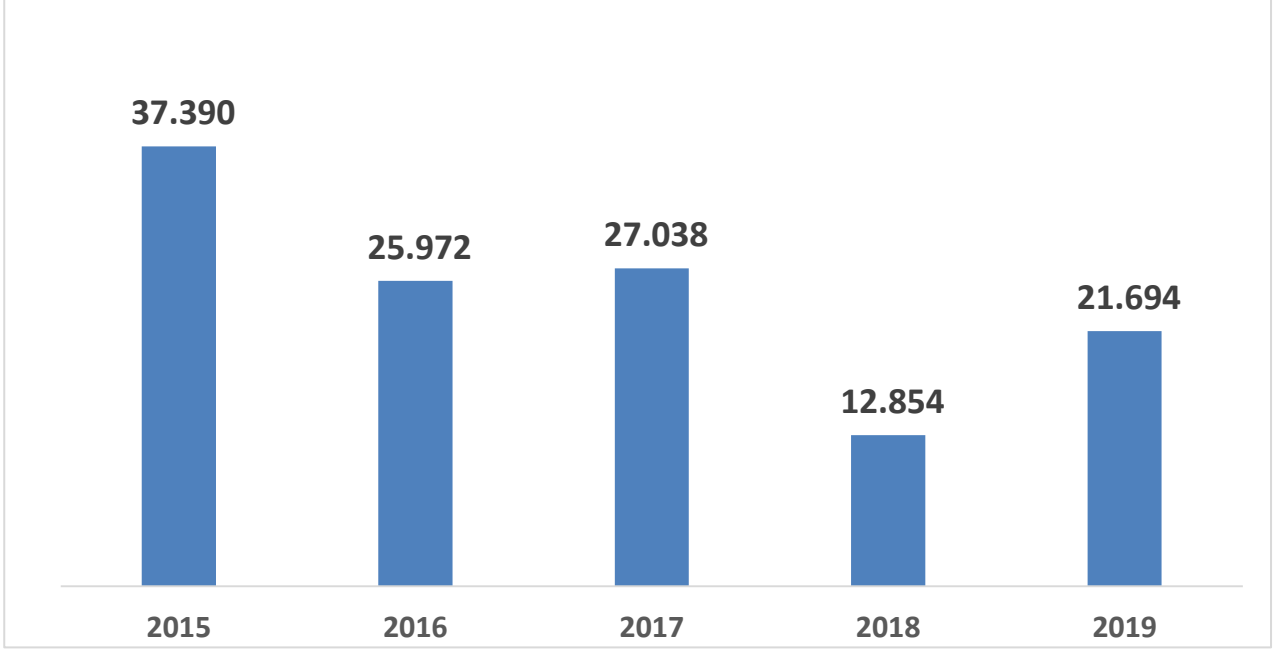
TÜRKİYE'NİN TÜRKMENİSTAN'DAN İTHALATINDAKİ BAŞLICA ÜRÜNLER

Pamuk, Pamuk İpliği ve Pamuklu Mensucat, Plastikler ve Mamulleri, Mineral Yakıtlar ve Yağlar, Ham Postlar, Deriler (Kürkler Hariç) ve Köseleler, Sentetik ve Suni Filamentler, Motorlu Kara Taşıtları, Sentetik ve Suni Devamsız Lifler, Votka, Keçe, Dokunmamış Kumaş, Özel iplikler, İp ve Halattan Eşya, Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Mika vb. Maddelerden Eşya, Dokuma Hazır Eşya, Takımlar, Kullanılmış Giysi ve Kumaşlar ve Diğerleri.

GAZİANTEP-TÜRKMENİSTAN DIŞ TİCARET İLİŞKİLERİ

Gaziantep'in Türkmenistan'a yapmış olduğu ihracat yıllara göre ele alındığında; 2015 yılında 37 milyon 390 bin dolar seviyesinde olan ihracatın, 2016 yılında 25 milyon 972 bin dolara kadar gerilediği görülmektedir. Her ne kadar 2017 yılında yükselerek 27 milyon 38 bin dolar ile küçük bir toparlanma gösterse de 2018 yılında bu rakam, 12 milyon 854 bin dolara kadar gerileyerek ciddi bir düşüş yaşamış; ancak 2019 yılı ihracatı, bir önceki seneye göre %69 artış göstererek 21 milyon 694 bin dolara ulaşmıştır.

YILLARA GÖRE GAZİANTEP'TEN TÜRKMENİSTAN'A YAPILAN İHRACAT (BİN DOLAR)

GAZİANTEP'TEN TÜRKMENİSTAN'A İHRAÇ EDİLEN BAŞLICA ÜRÜNLER

- ✓ MAKİNE HALISI
- ✓ TEKSTİL ÜRÜNLERİ
- ✓ PLASTİKLER VE MAMULLERİ
- ✓ BİTKİSEL SIVI YAĞLAR
- ✓ ŞEKERLİ VE ÇİKOLATALI MAMULLER
- ✓ BİSKÜVİ
- ✓ MAKARNA
- ✓ ÇİKOLATA
- ✓ KAKAO ÜRÜNLERİ
- ✓ KONSERVE MEYVE SEBZELER
- ✓ GIDA İŞLEME MAKİNELERİ
- ✓ İNŞAAT MALZEMELERİ

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Azerbaycan Ticaret Müşavirliği, GAİB, TÜİK, GSO Bilgi Veri tabanı